

การฟ้อนผู้ไทยในเรือนคร

นางสาวพจนมาลัย สมรรคบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-639-907-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FON PUTHAI IN RENU NAKHON

Miss Photchaman Samakhabut

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai Dance**

Department of Dance

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-639-907-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การฟ้องผู้ไทยในเรณูนคร

โดย

นางสาวพจน์มาลัย สมรรถบุตร

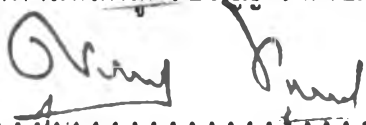
ภาควิชา

นาฏยศิลป์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิจารณ์รักษ์

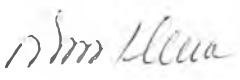
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์จรรยา นงแสงวิเชียร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิจารณ์รักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์สวภา เวชสุรักษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สิริวัฒน์ คำวันสา)

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พจน์มัลย์ สมรรถบุตร : การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร (FON PUTHAI IN RENU NAKHON)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์, ๓๔๑ หน้า. ISBN 974-639-907-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการตลอดจนองค์ประกอบของ ฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยการศึกษาข้อมูลที่เป็น เอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์ การสังเกต จากการฝึกซ้อม จากการแสดง จากภาพถ่าย จากวีดิทัศน์ ตลอดจนจากการฝึกหัดของผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญใน อำเภอเรณูนคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนครได้มีการพัฒนาการฟ้อนและกระบวนการฟ้อน มาจากกิริยาของมนุษย์ ของสัตว์ และการเคลื่อนไหวของพืช การพัฒนาอาจแบ่งได้เป็น ๕ ขั้นตอน คือ ๑. การฟ้อนผู้ไทยในอดีตกาล ได้แก่ การฟ้อนในพิธีเหยา เพื่อรักษาโรคโดยผู้หญิง การฟ้อนเล่นกินเหล้า การฟ้อนลงช่วง การฟ้อนเลาะดวบ โดยผู้ชาย ๒. ได้นำการฟ้อนในอดีตกาลมาปรับปรุงเป็นทำเนียม ๕ ทำ นำผู้หญิงมาฟ้อนคู่ผู้ชาย จัดแสดงหน้าพระที่นั่ง ในพ.ศ. ๒๔๕๕ ๓. เริ่มทำฟ้อนเป็น ๕ ทำ จัดกระบวนการ ทำฟ้อนเป็น ๓ ช่วง ๔. เพิ่มทำฟ้อนเป็น ๑๒ ทำ และ ๕. เพิ่มทำเป็น ๑๖ ทำ ผนวกด้วยท่ามวยยวน ทำฟ้อนของผู้ชาย เข้มแข็ง ทะมัดทะแมง ทำฟ้อนของผู้หญิงนุ่มนวล

ลักษณะเฉพาะของการฟ้อนผู้ไทยพบว่า มีการใช้ เท้า ขา ลำตัว มือ และแขน การใช้เท้ามี ๕ แบบ คือ การเปิดปลายเท้าตอนยืน การลงสันเท้าตอนเดิน การเตะปลายเท้าเฉพาะหญิง การเปิดสันเท้า หลัง การวางเท้าเต็มฝ่าเท้า ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือ การก้าวกระโดดสั้น ๆ ให้เท้าทั้งสองลอยอยู่ใน อากาศ ก่อนเปลี่ยนน้ำหนักจากเท้าหนึ่งไปสู่อีกเท้าหนึ่ง การใช้ขามี ๕ แบบ คือ ยกขาไปด้านข้าง การยกขา มาด้านหน้า การยกขาไปด้านหลัง การนั่งเหยียดขาข้างเดียวไปด้านหลัง การก้าวไขว้ขา การใช้ลำตัว มี ๓ แบบ คือ ลำตัวตรง ลำตัวโน้มมาหน้าท่ามุม ๔๕ องศากับแนวตั้ง และลำตัวโน้มต่ำเกือบขนานกับพื้น การใช้มือมี ๔ แบบ คือ การจับที่นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ไม่ติดกัน การตั้งวง การม้วนมือ และการกำมือหลวม การใช้แขนมี ๔ แบบ คือ การเหยียดแขนตั้งหงายท้องแขน การงอแขนเป็นวงระดับไหล่ การหักศอกคว่ำ ขึ้นตั้งฉาก การงอแขนแบบหักข้อศอกหงายตั้งฉาก

การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร เป็นนาฏยศิลป์ที่ชาวผู้ไทยสืบทอดมาเป็น เวลานั้นศตวรรษ และมีพัฒนาการ เป็นของตนเอง จึงควรศึกษา รักษาและสืบทอดให้ยั่งยืนสืบไป

ภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย
ปีการศึกษา ๒๕๕๑

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

MAJOR THAI DANCE
KEY WORD: FON PUTHAI / RENU NAKHON

PHOTCHAMAN SAMAKHABUT : FON PUTHAI IN RENU NAKHON.
THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.SURAPONE VIRULRUK, Ph.D. 341 pp.
ISBN 974-639-907-1

This thesis aims at studying the historical development and performing elements of Fon Puthai or Puthai dance of Renu nakhon district, Nakhon Panom Province. The study is based upon documentary, interviewing, observation of practices live performances and videotapes. The research also practiced the dance to gain in sight knowledge from dance experts at Renu Nakhon.

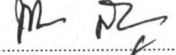
The study finds that Fon Puthai in Renu Nakhon has five stage of development. First is the ancient dance including Fon Yao to cure the sick person performed by female, Fon Len Kin Lao to drink and dance, Fon Long Koug to woe the girl, Fon Loh Toop to Visit the huts in search for beautiful girls. Second is to adopt and adapt the ancient dance to present in front of the King and Queen in 1995. Female was introduced to dance in pair with male. There are five dance positions. Third is the increasing of dance position from five to nine. Forth is increasing to twelve. And fifth is that the positioning become sixteen with northern boxing gestures were added Male dance is vibrant and strong while female dance is soft and curving.

Fon Puthai in Renu Nakhon has certain dance characteristics. A prominent movement is when the dancer makes a short step and let his or her two feet float on the air while changing the weight from one leg to another. Puthai dance of Renu Nakhon has been the art of Puthai tribe for century and has a long development. It should be more studied, preserved, and transmitted for the future.

ภาควิชา นายศิลป์

สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย

ปีการศึกษา ๒๕๕๑

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่อคณาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง ด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สิริวัฒน์ คำวันสา พลโทเรวัต บุญทับ คุณยายศรีเวียงเยกา ณ นครพนม คุณยายชีคำเสาร์ ชงยศ คุณยายบุญยืน เตโช คุณตารังษี ชงยศ คุณลุงวิจิตร แก้วมณีชัย คุณเกษร อินทร์ติยะ อาจารย์มัทราช บั้วบาน อาจารย์เปลื้อง นายรัศมี ซึ่งท่านได้สละเวลาให้ความรู้อันเป็นข้อมูลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอบพระคุณ อาจารย์ชัยดินทร์ สาสิทธิ์ และครอบครัว ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้เอกสารและสัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ ได้ฝึกสอนถ่ายทอดแม่ท่าและกระบวนการสอนผู้ไทยเรณูนครให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนจัดการแสดงเพื่อบันทึกวีดิทัศน์และบันทึกภาพ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในเรื่อง ที่พัก ยานพาหนะ ตลอดจนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอบพระคุณ ชาวผู้ไทยอำเภอเรณูนครทุกท่าน ที่ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ การค้นบันทึกและรูปภาพในอดีต

ขอบพระคุณ ส่วนช่างภาพ กองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สวณจิตรลดา ข้าราชการ สำนักราชเลขาธิการ กองการต่างประเทศ ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในพระบรมมหาราชวัง ได้อนุญาตให้เข้าค้นคว้าเอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ ให้สำเนาภาพยนตร์ส่วนพระองค์

อนึ่ง กราบขอบพระคุณมูลนิธิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี และท่านผู้หญิงเชิญ นิคलयบุตร ที่ได้กรุณามอบทุนส่วนหนึ่งสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา คุณครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนมา ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาสูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง

พจน์มาลัย สมรรคบุตร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
2	ความเป็นมาของชาวผู้ไทยในอำเภอเรณูนคร.....	8
	ถิ่นฐานเดิมและการอพยพ.....	8
	การดำรงวิถีชีวิตประจำวัน.....	18
	ขนบธรรมเนียมประเพณี.....	19
	1. ความเชื่อว่าด้วยการถือผี.....	19
	2. ประเพณีชาวผู้ไทยเรณูนครที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ.....	24
	3. ประเพณีการต้อนรับ.....	28
	สรุป.....	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
6 การจัดแสดงเพื่อนผู้ไทยอำเภอเรณูนคร พ.ศ.2539-2540.....	253
การรวมกลุ่มเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร.....	253
การรับงานแสดงและค่าตอบแทน.....	257
การจัดการแสดงและการฝึกซ้อม.....	258
สรุป.....	276
7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	277
รายการอ้างอิง.....	284
ลัทธิภาษณ์.....	287
ภาคผนวก.....	290
ภาคผนวก ก ศาสนสถานที่เกี่ยวข้องและวิทยากรผู้ให้ข้อมูล....	291
ภาคผนวก ข ชิวประวัติผู้เกี่ยวข้อง.....	301
ภาคผนวก ค หนังสือราชการขอความร่วมมือ.....	316
ประวัติผู้เขียน.....	324

สารบัญตาราง

หน้า

บทที่ 4

ตารางที่ 1	ทำพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ชั้นตอนที่ 2	73
ตารางที่ 2	การแต่งกายพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ปี พ.ศ2498 ผู้พ็อนชาย.....	80
	ผู้พ็อนหญิง.....	82
ตารางที่ 3	กระบวนพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ชั้นตอนที่ 3	92
ตารางที่ 4	กระบวนพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ชั้นตอนที่ 4	119
ตารางที่ 5	การพัฒนาทำพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ชั้นตอนที่ 3 สู่ชั้นตอนที่ 4	135
ตารางที่ 6	กระบวนพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ชั้นตอนที่ 5	149
ตารางที่ 7	การพัฒนาทำพ็อนผู้ไทยเรณูนคร ชั้นตอนที่ 4 สู่ชั้นตอนที่ 5	176

บทที่ 5

ตารางที่ 1	สถิติการพ็อนผู้ไทยเรณูนคร.....	241
------------	--------------------------------	-----

สารบัญภาพ

			หน้า
บทที่ 2			
ภาพที่ 1	แผนที่แสดงตำแหน่งการตั้งถิ่นฐานเดิม.....		17
ภาพที่ 2	ศาลปู่ปลา.....		23
ภาพที่ 3	วัดธาตุเรณูในอดีต.....		27
ภาพที่ 4	คูตอ.....		29
บทที่ 3			
ภาพที่ 1	ประเพณีไปคุยสาว.....		33
ภาพที่ 2	เพื่อนผู้ไทยเลาะตูปบุญ.....		34
ภาพที่ 3	ประเพณีการเพื่อนผู้ไทยเลาะตูป.....		36
ภาพที่ 4	ขบวนเพื่อนผู้ไทยเรณูนครแห่งต้นกล้วยฤกษ์.....		41
ภาพที่ 5	ท่านกบินในขั้นตอนที่ 3		45
ภาพที่ 6	สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ.....		50
ภาพที่ 7	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ.....		54
ภาพที่ 8	เพื่อนผู้ไทยหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท.....		55
ภาพที่ 9	กลุ่มเพื่อนผู้ไทยส่งเสด็จพระราชาดำเนิน.....		56
ภาพที่ 10	เพื่อนผู้ไทยเรณูนครหน้าพระที่นั่งฯ ณ ลานคำหอม พ.ศ. 2535.....		57
ภาพที่ 11	สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงกำกับ การฝึกซ้อมเพื่อนผู้ไทย.....		59
ภาพที่ 12	เพื่อนผู้ไทยเรณูนครในงานลอยกระทง.....		60
ภาพที่ 13	เพื่อนผู้ไทยเรณูนครหน้าพระที่นั่งฯ ณ ลานคำหอม พ.ศ. 2537.....		61
ภาพที่ 14	เพื่อนผู้ไทยรับเสด็จสมเด็จพระราชินีนาถ เอลิซาเบธที่ 2		62

สารบัญภาพ (ต่อ)

บทที่ 4

หน้า

ภาพที่ 1	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 2	ท่าที่ 1.....	69
ภาพที่ 2	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 2	ท่าที่ 2.....	70
ภาพที่ 3	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 2	ท่าที่ 3.....	71
ภาพที่ 4	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 2	ท่าที่ 4.....	71
ภาพที่ 5	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 2	ท่าที่ 5.....	72
ภาพที่ 6	การแต่งกายผู้ฟ้อนชาย	ปี พ.ศ.2498.....		81
ภาพที่ 7	การแต่งกายผู้ฟ้อนหญิง	ปี พ.ศ.2498.....		83
ภาพที่ 8	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 1 ท่านั่งป้องแก้ม.....	84
ภาพที่ 9	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 2 ท่านกบิน.....	85
ภาพที่ 10	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 3 ท่าเพลิน.....	85
ภาพที่ 11	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 4 ท่าเกี้ยว.....	86
ภาพที่ 12	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 5 ท่าเชิด.....	86
ภาพที่ 13	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 6 ท่าเตี้ยลงครึ่งตัว.....	87
ภาพที่ 14	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 7 ท่าม้วน.....	88
ภาพที่ 15	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 8 ท่าม้วนหาง.....	89
ภาพที่ 16	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 3	ท่าที่ 9 ท่าจรเข้ฟาดหาง.....	90
ภาพที่ 17	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 1 ท่าเตรียม.....	104
ภาพที่ 18	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 2 ท่านกบิน.....	105
ภาพที่ 19	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 3 ท่าเพลิน.....	106
ภาพที่ 20	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 4 ท่าเชิดล่าง.....	107
ภาพที่ 21	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 5 ท่าเชิดบน.....	108
ภาพที่ 22	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 6 ท่ากาเต้นก้อนข้าวเย็น.....	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

บทที่ 4

หน้า

ภาพที่ 23	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 6	110
ภาพที่ 24	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 7 ท่ารำส่าย	111
ภาพที่ 25	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 8 ท่าถวายเป็น	112
ภาพที่ 26	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 9 ท่าเลื้อยออกเหล่า	113
ภาพที่ 27	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 10 ท่าไก่เลียบเหล่า	114
ภาพที่ 28	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 11 ท่าจรเข้ฟาดหาง	115
ภาพที่ 29	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าที่ 12 ท่าบุชายัญ	116
ภาพที่ 30	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 12	117
ภาพที่ 31	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 4	ท่าไหว้	118
ภาพที่ 32	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่ารำโยก	138
ภาพที่ 33	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าลมพัดพร้าว	139
ภาพที่ 34	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าเลื้อยชมหมอก	140
ภาพที่ 35	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่ารำชวาน	141
ภาพที่ 36	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าตบผาบมาร	142
ภาพที่ 37	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่ารำเกี่ยว	143
ภาพที่ 38	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าตัดไม้ข่มนาม	144
ภาพที่ 39	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าทรมนีสู้พ่อ	145
ภาพที่ 40	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าส่องกล้องเลือกคู่	146
ภาพที่ 41	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าทวงอักษกวัคชู	147
ภาพที่ 42	ท่าฟ้อน	ขั้นตอนที่ 5	ท่าอย่างสามขุมย้ายสามเหล่า	148
ภาพที่ 43	การเดินก้าวไขว้			182
ภาพที่ 44	เดินก้าวยกเท้า			183

สารบัญภาพ (ต่อ)

บทที่ 4

หน้า

ภาพที่ 45	เดินก้าวจรดเท้า.....	183
ภาพที่ 46	ยืนกางเท้า.....	184
ภาพที่ 47	ยืนเปิดฝ่าเท้า.....	185
ภาพที่ 48	ยกข้าง.....	186
ภาพที่ 49	ยกหน้า.....	186
ภาพที่ 50	กระดกหลัง.....	187
ภาพที่ 51	นั่งทอดลำขา.....	187
ภาพที่ 52	นั่งยกลำขา.....	188
ภาพที่ 53	ยีนลำตัวตรง.....	189
ภาพที่ 54	ยีนโน้มลำตัว.....	190
ภาพที่ 55	เดินโน้มลำตัว.....	191
ภาพที่ 56	เดินก้มลำตัว.....	192
ภาพที่ 57	นั่งก้มลำตัว.....	193
ภาพที่ 58	นั่งลำตัวตรง.....	193
ภาพที่ 59	การจับมือคว่ำ.....	194
ภาพที่ 60	การตั้งวง.....	194
ภาพที่ 61	การม้วนมือ.....	195
ภาพที่ 62	กำมือ.....	195
ภาพที่ 63	ดึงแขน.....	196
ภาพที่ 64	งอแขน.....	196
ภาพที่ 65	โคงลำแขน.....	197
ภาพที่ 66	ท่าหักลำแขน.....	197

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
บทที่ 4			
	ภาพที่ 67	ยีนเต็มฝาเท้าตรง.....	198
	ภาพที่ 68	ยีนเต็มฝาเท้าเฉียง.....	198
	ภาพที่ 69	ยีนยกเท้า.....	199
	ภาพที่ 70	เดินก้าวไขว้.....	199
	ภาพที่ 71	เดินก้าวจรดเท้า.....	200
	ภาพที่ 72	ก้าวยกเท้า.....	200
	ภาพที่ 73	การวางเท้า.....	201
	ภาพที่ 74	นั่งลำตัวตรง.....	202
	ภาพที่ 75	เอียงลำตัวทางขวา.....	202
	ภาพที่ 76	ยีนเอียงลำตัวทางซ้าย.....	203
	ภาพที่ 77	การใช้มือ.....	203
	ภาพที่ 78	จับคว่ำ.....	204
	ภาพที่ 79	การซ่อนมือ.....	205
บทที่ 5			
	ภาพที่ 1	กลองตุ้ม.....	214
	ภาพที่ 2	กลองหาง.....	215
	ภาพที่ 3	พั่งฮาด.....	216
	ภาพที่ 4	ฆ้องโหม่ง ฉิ่ง ฉาบ.....	217
	ภาพที่ 5	ก๊ับแก๊บ.....	218
	ภาพที่ 6	โป่งลาง.....	219
	ภาพที่ 7	แคน.....	220

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
บทที่ 5			
	ภาพที่ 8	โหวด.....	221
	ภาพที่ 9	พิน.....	222
	ภาพที่ 10	การแต่งกายพ่อนผู้ไทย.....	227
	ภาพที่ 11	การแต่งกายพ่อนผู้ไทยใช้ผ้ามัดหมี่.....	230
	ภาพที่ 12	การแต่งกายพ่อนผู้ไทยใช้ผ้าสีดำ.....	233
	ภาพที่ 13	คุณหญิงมะลิ มุสิกศาสตร์สาทร.....	234
	ภาพที่ 14	การแต่งหน้าผู้พ่อนชาย.....	237
บทที่ 6			
	ภาพที่ 1	แผนผังบ้านภูไท.....	260
	ภาพที่ 2	เรือนไม้ไผ่ทางขวามือทางเข้าบ้าน.....	261
	ภาพที่ 3	เรือนไม้ไผ่ทางซ้ายมือทางเข้าบ้าน.....	262
	ภาพที่ 4	เรือนไม้.....	263
	ภาพที่ 5	การฝึกฟังจังหวะเสียงกลอง.....	267
	ภาพที่ 6	ฝึกการใช้เท้าผู้พ่อนชาย.....	268
	ภาพที่ 7	ฝึกกระโดดยกเท้า.....	268
	ภาพที่ 8	ฝึกเดินกระโดดยกเท้า.....	269
	ภาพที่ 9	ฝึกการก้าวเท้าเดิน.....	269
	ภาพที่ 10	ฝึกการยกเท้า.....	270
	ภาพที่ 11	ฝึกการใช้เท้าผู้พ่อนหญิง.....	271
	ภาพที่ 12	ฝึกการเดินก้าวไขว้เท้า.....	272
	ภาพที่ 13	ฝึกการใช้มือจับขึ้นแม่ท่า.....	273

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
บทที่ 6			
ภาพที่	14	ฝึกกระบวนท่าฟ้อนในช่วงที่ 2	274
ภาพที่	15	ฝึกการช้อนมือ.....	275
ภาคผนวก ก			
ภาพที่	1	องค์พระธาตุเรณู.....	291
ภาพที่	2	ผู้เฒ่าชาย-หญิงฝึกซ้อมย่อย.....	294
ภาพที่	3	ซ้อมใหญ่ฟ้อนผู้ไทย ชั้นตอนที่ 3.....	295
ภาพที่	4	สัมภาษณ์แม่ชีคำเสาร์ จงยศ.....	296
ภาพที่	5	สัมภาษณ์อาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์.....	297
ภาพที่	6	สัมภาษณ์อาจารย์เปลื้อง ฉายรัศมี.....	298
ภาพที่	7	สัมภาษณ์พลโทเรวัต บุญทับ.....	299
ภาพที่	8	สัมภาษณ์นางศรีเวียงกะกา ณ นครพนม.....	300